

Rozdział III Przeszłość nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym w Raciborzu w świetle podjętych badań empirycznych

1. Charakterystyka grupy badawczej.

Badanie przeprowadzono na terenie zakładu poprawczego w Raciborzu, które dotyczyły przyczyn przestępczości nieletnich.

Respondentami byli młodzi ludzie, którzy dopuścili się czynów karalnych. Byli to głównie chłopcy. Nieletni badani byli w różnym wieku od 14 do 20 lat. Liczbę nieletnich uwzględniających wiek przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Wiek nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym.

Wiek	Liczba Nieletnich	%
14	4	12,9
15	6	19,35
16	2	6,46
17	6	19,35
18	8	25,8
19	2	6,46
20	3	9,68
Razem	31	100

Źródło: Badania własne.

Łącznie badaniu poddano 31 wychowanków, którzy w zakładzie poprawczym przebywają od 3 dni do 7 lat.

Jak pokazują badania najwięcej nieletnich jest w przedziale wiekowym 15 – 18 lat.

Nieletni przebywający w zakładzie poprawczym dokonali różnych przestępstw, czasami indywidualnie albo grupowo, co potwierdzają wyniki badań zaprezentowane w dalszej części pracy.

Badania przeprowadzono również wśród wychowawców, pedagogów i psychologów. Liczba osób, które sprawują opiekę nad nieletnimi i zostali poddani badaniom wynosi 8, z czego 4 osoby to pedagodzy, 1 psycholog, 3 osoby to wychowawcy.

Tabela nr 2. Liczba osób sprawujących opiekę.

	Psychologowie	Pedagodzy	Wychowawcy	Razem
Liczba	1	4	3	8
%	12,5	50	37,5	100

Źródło: Badania własne.

2. Przyczyny przestępczości nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym w Raciborzu – wyniki i analiza badań.

Głównym pytaniem, na które szukałem odpowiedzi brzmiało, jakie są przyczyny i rodzaje przestępstw wśród nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym w Raciborzu.

Przypuszczam, że najczęściej spotykanymi rodzajami przestępstw wśród badanych nieletnich są kradzieże, zniszczenie mienia i pobicia, a do przyczyn należą sytuacja rodzinna, alkohol, narkotyki, wpływ środków masowego przekazu.

Z badań przeprowadzonych drogą wywiadu z psychologami, pedagogami i wychowawcami wynika, że przyczyn jest wiele.

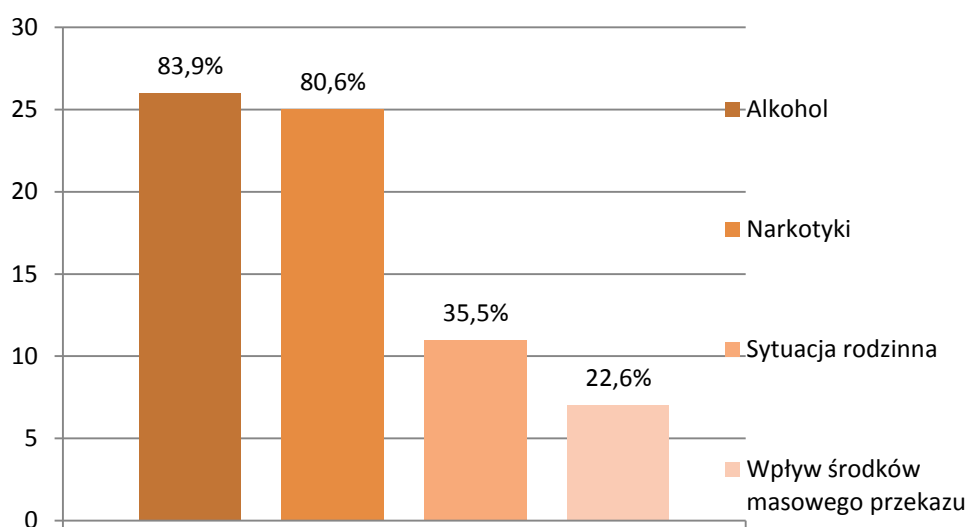
Badania najczęściej wskazują takie przyczyny przestępczości nieletnich jak:

- patologia w rodzinie, w społeczeństwie;
- liberalny styl wychowania w rodzinie i w szkole;
- upadek autorytetu osób dorosłych, szczególnie nauczycieli;
- bieda;
- podatność na wpływy negatywnych grup związanych z wiekiem dojrzewania;
- nierealizowanie obowiązku szkolnego w połączeniu z kradzieżami, włamaniami, rozbojami, czasem nawet napadami.

Z kolei według opinii respondentów - nieletnich z zakładu poprawczego w Raciborzu najczęstszą przyczyną przestępczości jest alkohol i narkotyki. Zgodnie z wynikami badań alkohol, jako przyczynę przestępczości wskazuje 26 nieletnich,

narkotyki 25 wychowanków zakładu poprawczego. Oprócz tego 11 badanych, jako przyczynę wskazuje sytuację rodzinną, 7 nieletnich środków masowego przekazu (filmy, gry z przemocą). Badaniom poddano 31 wychowanków zakładu poprawczego. 25 respondentów wskazało więcej niż jedną przyczynę przestępczości, najczęściej opowiadali się za trzema, a nawet za czterema przyczynami. Jednak nie ulega wątpliwości, że zarówno alkohol, narkotyki, sytuacja rodzinna i wpływ środków masowego przekazu są istotnymi wynikami wpływającymi na zachowanie przestępcze nieletnich. Wyniki badań przedstawia wykres nr 2.

Wykres nr 2. Przyczyny przestępczości nieletnich w opinii badanych.

Źródło: Źródło: Badania własne.

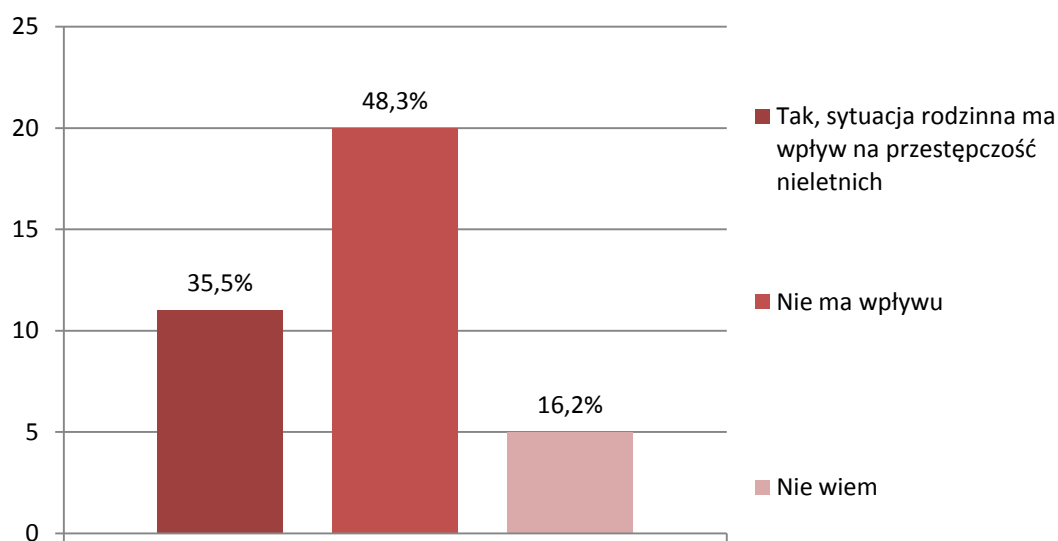
Zatem jak wynika z badań, 83,9% respondentów uważa, że alkohol jest przyczyną przestępczości wśród nieletnich, a 80,6% sądzi że, to narkotyki przyczyniają się do popełnienia czynów karalnych. Oprócz tych dwóch przyczyn, badani wskazują jeszcze dwie inne mianowicie: 35,5% uważa, że sytuacja rodzinna ma istotny wpływ na rozwój przestępczości wśród nieletnich oraz 22,6% respondentów, jako przyczynę czynów karalnych podaje wpływ środków masowego przekazu. Zachowania, których dopuszczają się nieletni pod wpływem narkotyków lub alkoholu często są mało kontrolowane. Zarówno alkohol jak i narkotyki dodają odwagi, młody człowiek staje się arogancki, często agresywny, nawet najmniejszy sprzeciw lub zwrócenie uwagi manifestuje negatywnymi zachowaniami. Nierzadko w takich sytuacjach dochodzi do bójek, ubliżeń i innych czynów. Także zdobycie środków finansowych na używki staje się jedną z przyczyn czynów karalnych, przestępczych. Gdy młody człowiek jest uzależniony od jakiś środków psychoaktywnych i najważniejszą sprawą dla niego

będzie zdobycie kolejnej działki lub puszki piwa nie zważa na normy, zakazy, co sprowadza go na drogę przestępstwa.

W obecnych czasach wiele uwagi młodych zajmuje telewizja, gry komputerowe. Niestety, na co dzień mamy do czynienia z przemocą w różnych filmach, nawet w bajkach dla dzieci, które często emitowane są już od wczesnych godzin rannych, bądź w godzinach wczesno wieczornych. Ulubieni aktorzy, barwna sceneria i sceny pełne przemocy przekuwają uwagę młodych ludzi, którzy kodują pewne zachowania i powielają je. Podobnie jest z grami komputerowymi. Jeszcze dziecko, nieletni przechodzący z poziomu na poziom w świecie wirtualnym, zatracą swoją wrażliwość, często ma problemy z odróżnieniem dobra od zła. Praktykuje zachowania bohaterów, które w świecie rzeczywistym są po prostu przestępstwem. Przypuszczenie potwierdziło się.

Z kolei, jeżeli chodzi o sytuację rodzinną, ten aspekt starałem się zbadać znacznie szerzej. Badania wśród nieletnich wykazały, że ma ona istotny wpływ na przestępczość. Tak sądzi 35,5% badanych. Wyniki badań przedstawia wykres nr 3.

Wykres nr 3. Wpływ sytuacji rodzinnej na przestępczość nieletnich w opinii badanych.

Źródło: Badania własne.

Czynnikiem wpływającym na sytuację rodzinną jest patologia społeczna. W wielu przypadkach, nieletni przebywający w zakładzie poprawczym wywodzą się właśnie z rodzin dysfunkcyjnych – najczęściej są to rodziny dotknięte alkoholizmem. Rodzic lub oboje rodziców, którzy jako cel życia czynią zdobycie i spożycie alkoholu „nie mają czasu” dla dzieci, pozostawiają je same sobie. Brak lub niewystarczające warunki egzystencjalne, ciągłe kłótnie, burdy pijackie mają negatywny wpływ na

psychikę młodego człowieka, który pozbawiony wzorców osobowych postępuje tak jak rodzice, gdyż nie zna innego stylu życia. Powiela zachowania rodziców, którzy w wielu przypadkach stosują przemoc i dopuszczają się różnych przestępstw, w takich sytuacjach widoczny jest „syndrom zamkniętego kręgu”.

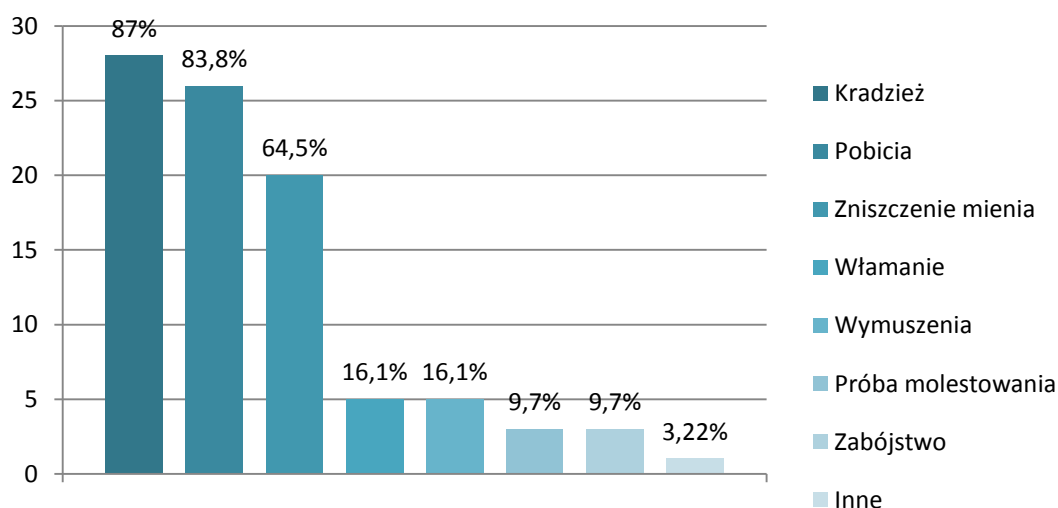
Zatem sytuacja rodzinna, zdaniem zarówno nieletnich, jak i wychowawców i pedagogów ma duży wpływ na przyczyny przestępczości nieletnich i warunkowana jest wieloma istotnymi czynnikami.

Myślę, że warto jeszcze wspomnieć, będąc przy sytuacji rodzinnej, na status społeczny rodzin nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym w Raciborzu. Otóż z wywiadów z wychowawcami i pedagogami wynika, że jest on niski. Najczęściej są to rodziny wielodzietne, bezrobotne, biedne, w wielu przypadkach niski poziom wykształcenia (brak wykształcenia ponadpodstawowego). Dodatkowo ten status obniża jeszcze najczęściej alkoholizm.

Ważne dla potrzeb mojej pracy było określenie rodzaju przestępstw, jakich dopuszczali się nieletni.

Z analizy danych wynika, że nieletni dokonali, co najmniej 2 rodzajów czynów karalnych, ale zdarzały się odpowiedzi, które wskazywały nawet 5 odpowiedzi. Wyniki badań prezentuje wykres nr 4.

Wykres nr 4. Rodzaje przestępstw popełnione przez nieletnich.

Źródło: Badania własne.

Zatem jak wynika z uzyskanych wyników, nieletni w swoim krótkim dotąd życiu, bo są to osoby od 14 do 20 roku życia popełniły różne przestępstwa.

Wśród badanych 87% dopuściło się kradzieży, 83,8% nieletnich dokonało pobicia, 64,5% badanych zniszczyło mienie. Spośród czynów karalnych 16,1% dokonało włamania, 16,1% badanych wskazało na wymuszenie. Zdarzały się także próby molestowania 9,7% badanych oraz zabójstwa których popełniło według badań 9,7% nieletnich, 3,22% badanych wskazało na inne rodzaje przestępstw.

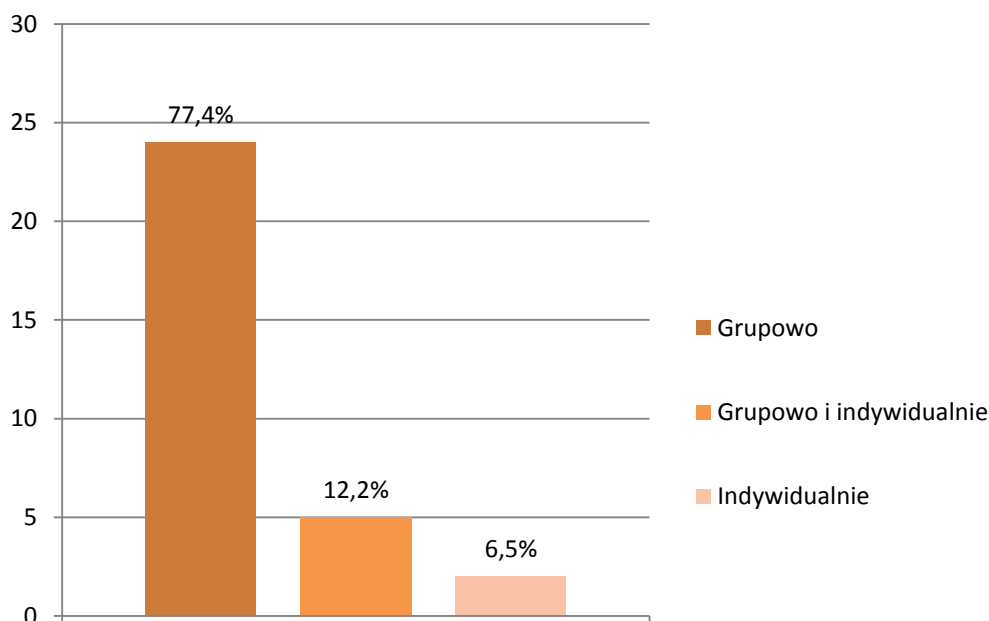
Wymienione przez badanych przestępstwa można zakwalifikować do dwóch kategorii, mianowicie:

- przestępstwo przeciwko mieniu, tu zalicza się: kradzieże z włamaniem, przywłaszczenia
- przestępstwo przeciwko zdrowiu i życiu: rozboje, wymuszenia, bójki, pobicia, zabójstwo.

Kolejne pytanie – problem traktowało o grupowym lub indywidualnym popełnieniu przestępstwa. Założyłem, że nieletni częściej grupowo popełniają przestępstwa.

Zgodnie z wynikami badań 24 badanych, co stanowi 77,4% popełniło przestępstwo z kolegą, z grupą. Natomiast 5 nieletnich złamało prawo grupowo i indywidualnie, co stanowi 12,2% badanych. Natomiast 6,5% czyli 2 młodych ludzi dopuściło się przestępstwa indywidualnie. Wyniki badań przedstawia wykres nr 5.

Wykres nr 5. Przestępstwa dokonane grupowo lub indywidualnie.

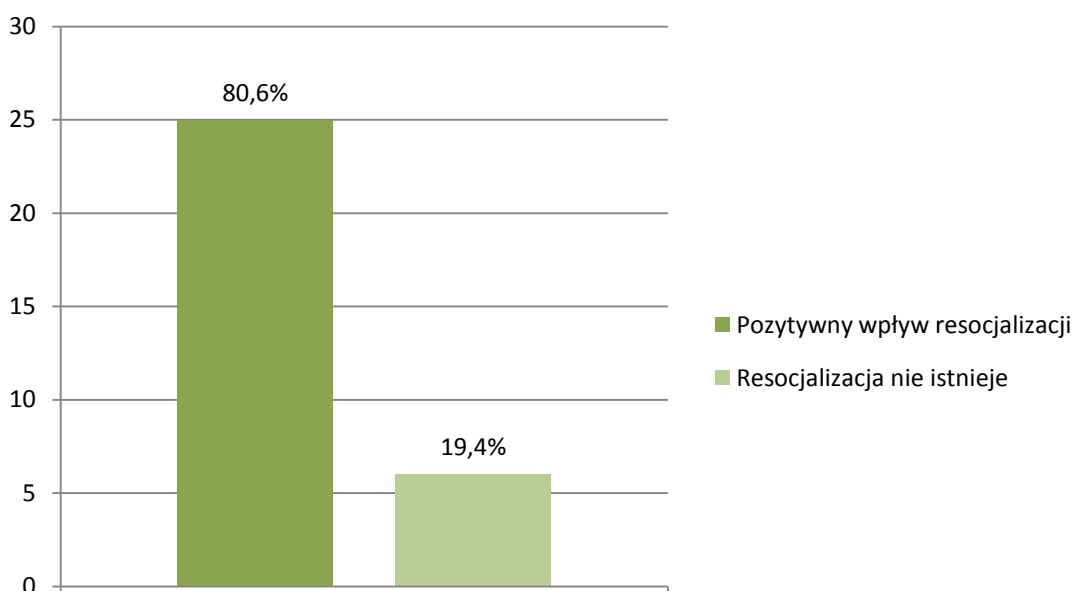

Źródło: Badania własne.

3. Resocjalizacja w świetle badań.

Kolejnym aspektem, który był istotny dla potrzeb pracy było zbadanie zagadnienia procesu resocjalizacji w zakładzie poprawczym w Raciborzu. Stawiając sobie problem: jak przebiega proces resocjalizacji nieletnich przestępców przebywających w zakładzie poprawczym w Raciborzu? Byłem ciekawy, czy młodzi ludzie, którzy popełnili już przestępstwo i trafili do zakładu poprawczego mają chęć na zmianę stylu życia. Przypuszczam, że proces resocjalizacji odbywa się we własnym mikrosystemie wychowawczym, który uwzględnia współdziałanie wszystkich działów: szkoły, warsztatów, internatu, zespołu korekcyjno – diagnostycznego, formy realizacji indywidualnego programu resocjalizującego opracowanego przez wychowawcę. Otóż spośród 31 badanych, 25 czyli 80,6% wypowiedziało się, że proces resocjalizacji przebiega dobrze, uczą się wielu nowych rzeczy, wykonują zajęcia, których przed pobytem w zakładzie nigdy nie wykonywali. Natomiast jest też część wychowanków, która uważa, że resocjalizacja nie istnieje, że zakład poprawczy nie robi nic, aby stali się lepszymi. 19,4% respondentów uważa, że nie ma resocjalizacji. Wyniki badań obrazuje wykres nr 6.

Wykres nr 6. Resocjalizacja w zakładzie poprawczym w Raciborzu.

Źródło: Badania własne.

Po przeprowadzonych badaniach mogę stwierdzić, że przypuszczenie dotyczące resocjalizacji potwierdziło się.

Pozostając przy resocjalizacji należy zwrócić uwagę na zadania, jakie podejmuje, realizuje zakład poprawczy w Raciborzu mając na uwadze dobro nieletnich przestępców.

Z wywiadów z wychowawcami i pedagogami wynika, że tych zadań realizowanych jest wiele. Są to zadania wychowawcze, dydaktyczne, terapeutyczne, opiekuńcze, dotyczące zainteresowań nieletnich, współpraca ze środowiskiem w celu socjalizacji jednostki, podejmowania działań w celu usamodzielnienia, kształcenia wychowanków. Zatem są to zadania, które wyposażają w instrumenty ułatwiające przywrócenie do funkcjonowania w społeczeństwie – wykształcenie, przygotowanie zawodowe, kursy kwalifikacyjne, terapie np. odwykowe i wiele innych. A więc wychowanie resocjalizujące wychowanków w zakładzie poprawczym w Raciborzu polega na ingerencji we wszystkie wadliwie funkcjonujące sfery wychowania poprzez resocjalizację, realizację programów i stosowanie pozytywnych metod wychowania.

Przeprowadzając wywiad z wychowawcami i pedagogami pojawiło się pytanie dotyczące poprawy zachowania, stylu życia.

Zgodnie z opinią badanych u większości wychowanków widoczna jest poprawa zachowania, czasami gorzej bywa z postawami. Podobnie jest ze zmianą stylu życia, większość nieletnich wykazuje chęć zmiany, jednak u niektórych występuje problem natury społecznej, może nawet rodzinnej. Często ci młodzi ludzie, mają chęci do zmiany swojego życia nie mając warunków do normalnego życia. Powrót do środowiska jest czymś, co utrudnia wychowankom właściwe funkcjonowanie.

Nieletni, którzy trafili do zakładu poprawczego w Raciborzu, spędzili w tym miejscu sporo czasu. Niektórzy wychowankowie przebywają w zakładzie 7 lat, inni całkiem niedawno tam trafili. Z wypowiedzi nieletnich wynika, że najdłużej przebywało tu kilku wychowanków, jest to okres 7 lat, spośród badanych byli też tacy, którzy w zakładzie są od 3 dni, miesiąca itd.

Ostatnią kwestią, której poświęciłem uwagę w trakcie badań było wskazanie podejmowanych działań, które podejmują nieletni przestępcy z własnej inicjatywy, aby stać się lepszym człowiekiem.

Otóż badania dowodzą, że wychowankowie podejmują sami różne działania. Jedni malują obrazy, bo to ich pasja, wykonują robótki ręczne, jak to nazwali. Inni pilnie się uczą, chcą skończyć szkołę, znaleźć pracę, ułożyć sobie życie. Ale są też i tacy młodzi ludzie, którzy nie robią nic, nie mają planów na przyszłość, żyją dniem dzisiejszym, nie wybiegają w perspektywę przyszłości.